

Valsts darba
inspekcija

INFORMATĪVAIS MATERIĀLS

2017. gada 1. jūnijā

Bērnu un pusaudžu nodarbināšana vasarā – kas jāņem vērā?

1. jūnijā pasaulē atzīmē Starptautisko bērnu aizsardzības dienu, tāpēc Valsts darba inspekcija (VDI) vēlas vērst uzmanību drošai bērnu un pusaudžu nodarbināšanai vasaras brīvlaikā. Lai pirmā pieredze algotā darbā būtu pozitīva un izvēlētais darbs nekaitētu bērna veselībai un tiesiskajai aizsardzībai, vecāki (aizbildņi) aicināti iepazīties ar būtiskākajiem aspektiem, kas jāņem vērā bērniem un pusaudžiem, uzsākot darba gaitas.

No cik gadiem var stāties darba tiesiskajās attiecībās?

Nepilngadīgais drīkst stāties darba tiesiskajās attiecībās, ja viņš ir sasniedzis 13 gadu vecumu. Jāatceras, ka nodarbināšana nedrīkst kavēt bērna izglītošanos. Ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstveida piekrišanu un ir saņēmta VDI atļauja, bērnu kā izpildītāju var nodarbināt kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos. Šo atļauju darba devējs var saņemt arī, izmantojot VDI e-pakalpojumu "Darba inspekcijas atļauja bērnu nodarbināšanai" - <http://vdi.gov.lv/lv/internetapkalposanas-centrs/internetapkalposanas-centrs/>.

Vai pirms darba tiesisko attiecību uzsākšanas ir jādodas pie ārsta?

Nepilngadīgos drīkst pieņemt darbā tikai pēc iepriekšējas medicīniskās apskates, un tā ir jāveic katru gadu, arī tad, ja darba devējs ir tas pats, kas iepriekšējā gadā. To var veikt ģimenes ārsts. Pirms darba līguma noslēgšanas darba devējam ir pienākums informēt vienu no bērna vai pusaudža vecākiem (aizbildņiem) par darba vides riska novērtējumu un darba aizsardzības pasākumiem attiecīgajā darba vietā.

Cik svarīgs ir darba līgums?

Darba līgums ir galvenais dokuments, bez kura darba attiecības nedrīkst uzsākt. Vienojoties mutiski, darbinieks var būt zaudētājs un nesaņemt apsolīto darba samaksu. Šādā gadījumā netiek noteiktas arī abu pušu tiesības, pienākumi un atbildība. Nenoslēdzot rakstveida darba līgumu, tiek zaudētas sociālās garantijas un slimības pabalsts.

Kādus darbus drīkst veikt bērni un pusaudži?

Bērnu vecumā no 13 gadiem (turpmāk tekstā – bērnus) var nodarbināt vieglā, bērna drošībai, veselībai, tīkumībai un attīstībai nekaitīgā darbā gadījumā, ja viens no vecākiem devis rakstveida piekrišanu bērna nodarbināšanai. Darbus, kuros atļauts nodarbināt bērnus vecumā no 13 gadiem, nosaka 2002. gada 8. janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr.10. Kā piemēru var minēt šādus darbus:

- dārzu ravēšana un laistīšana;
- ražas novākšana;
- laukumu un skvēru sakopšana;
- kurjera darbu veikšana;
- preču saiņošana un iepakošana;

- pārtikas un nepārtikas preču pārdošana uz ielām u.tml.

Pusaudžus vecumā no 15 līdz 18 gadu vecumam (turpmāk tekstā – pusaudžus) aizliegts nodarbināt darbos īpašos apstākļos, kas saistīti ar paaugstinātu risku viņu drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai. Darbus, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, nosaka 2002. gada 28. maija Ministru kabineta noteikumi Nr.206. „Noteikumi par darbiem, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, un izņēmumi, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību.” Piemēram, pusaudžus aizliegts nodarbināt darbos, kas tieši saistīti ar dažādu objektu un būvju nojaukšanu, mežizstrādi (koku ciršana, atzarošana, izvilšana, baļķu iekraušana un izkraušana), koksnes apstrādi, metāla vai tā izejvielu otrreizēju pārstrādi. Pusaudzis nedrīkst būt nodarbināts darbos, kas tieši saistīti ar alkoholisko dzērienu un tabakas izstrādājumu ražošanu, izmēģināšanu, glabāšanu, lietošanu, tirdzniecību un reklāmu.

Cik ilgi drīkst strādāt bērns un pusaudzis?

Personām, kas ir jaunākas par 18 gadiem, ir noteikta piecu dienu darba nedēļa. Brīvlaikā bērnus nedrīkst nodarbināt ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā. Pusaudžus nedrīkst nodarbināt ilgāk par septiņām stundām dienā un vairāk par 35 stundām nedēļā.

Vai bērnu un pusaudzi drīkst nodarbināt nakts laikā un virsstundu darbā?

Personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, nedrīkst strādāt nakts laikā un virsstundas. Attiecībā uz bērniem nakts laiks Darba likuma izpratnē ir laikposms no pulksten 20 līdz 6.

Cik ilgam jābūt pārtraukumam darbā?

Pusaudžiem ir tiesības uz pārtraukumu darbā, ja viņu darba laiks ir ilgāks par četrarpus stundām, pārtraukuma ilgums nedrīkst būt īsāks par 30 minūtēm.

Kas jāņem vērā vecākiem (aizbildņiem)?

Ja bērns nolēmis strādāt, vecākiem (aizbildņiem) noteikti vajadzētu interesēties par darbavietu un pārlicināties, ka darba vide ir droša un veselībai nekaitīga, t.sk., noskaidrot, kādi būs veicamie pienākumi un ar tiem saistītie darba vides riski. Neskaidrību vai šaubu gadījumā vecākiem (aizbildņiem) būtu jāatrod laiks, lai sazinātos ar VDI un saņemtu speciālistu konsultāciju par to, vai izraudzīto darbu bērns vispār drīkst veikt. Ja vecāki (aizbildņi) konstatē, ka darba devējs neievēro Darba likumā noteikto, palīdzību var meklēt tuvākajā VDI. Gan vecāki (aizbildņi), gan VDI var rakstveidā pieprasīt darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar personu, kura ir jaunāka par 18 gadiem, ja tā veic tādu darbu, kas apdraud šīs personas drošību, veselību vai tikumību vai negatīvi ietekmē tās attīstību un izglītību.

Ja vecākiem (aizbildņiem) rodas kādi jautājumi vai neskaidrības, aicinām sazināties ar Valsts darba inspekciju pa tālr. 67186522, vai rakstīt uz e-pastu: vdi@vdi.gov.lv.

VDI informē, ka augstāk minētajam ir tikai informatīvs raksturs.

Informāciju sagatavoja:

Dace Aleksāne,

Valsts darba inspekcijas Sadarbības un attīstības nodaļas

Vecākā eksperte ārējo sakaru jautājumos

Tālr. +371 25484797, E-pasts: dace.aleksane@vdi.gov.lv

www.vdi.gov.lv, www.osha.lv, www.stradavesels.lv